

Kotwice mojej kariery

Świat wartości to jedno z podstawowych odniesień w życiu każdego człowieka. Wyraża on zarówno dążenia ludzi w określonym kierunku, jak również wskazuje obszary, których należy unikać (Hornowska, Paluchowski 1993). Wartości ukierunkowują zachowanie człowieka i leżą u podłoża wielu jego decyzji. Są czynnikiem mocno dynamizującym działania, różnicującym dążenia osób i w pewnym sensie wyznaczają standard wyboru indywidualnej drogi życia (dla Roberta najważniejsza jest rodzina, zaś dla Marka sukces zawodowy – zorientowanie wokół odmiennych celów skutkuje innymi modelami życia). Dotyczy to również obszaru rozwoju kariery. Kariera edukacyjna, codzienne wybory oraz zadowolenie i realizacja siebie zarówno w pracy zawodowej, jak i w życiu osobistym kształtowane są bowiem między innymi przez wartości, które osoba preferuje i do których wytrwale dąży (Siekańska, Sękowski, Klinkosz 2009). To, jakie wartości dana osoba uznaje w pracy, wywiera bezpośredni wpływ na cele, jakie wyznacza sobie do realizacji.

Kotwice kariery stanowią drogowskaz opisujący określone ścieżki rozwoju zawodowego i osobistego. Ludzie, którzy mają ukształtowane kotwice kariery, poszukują takiej pracy, która odpowiadałaby ich potrzebom, zdolnościom oraz wartościom i w której odczuwaliby, iż rzeczywiście mogą być sobą (Schein, 1978). To dopasowanie między wyznawanymi wartościami a miejscem pracy jest kluczem do czerpania satysfakcji z własnej działalności zawodowej. E. Schein wskazał osiem kotwic kariery (Schein, 1978, 1990, por. także Paszkowska-Rogacz, 2002):

- ✓ **Profesjonalizm** – osoby wybierające tę wartość jako wiodącą kotwicę kariery dążą do bycia ekspertem w danej dziedzinie, starają się potwierdzać własne mistrzostwo, poszukują możliwości ciągłego rozwoju, zdobywania nowych doświadczeń oraz zwiększania swoich kompetencji specjalistycznych (chcą pełnić funkcję eksperta, który wyznacza innym standardy pracy i postępowania).

Przykład z życia

Katarzyna studiuje prawo. Chce zostać adwokatem, który będzie podejmował się najtrudniejszych spraw. W tym celu codzienne spędza kilka godzin na analizach

zakończonych już procesów i opracowuje alternatywne ich scenariusze. Marzy jej się, że usłyszy kiedyś od swojego klienta: „Jest Pani najlepsza!”. Chciałaby też doradzać innym prawnikom w trudnych sprawach. Czuje, że funkcja eksperta dałaby jej olbrzymią satysfakcję i motywację do dalszego rozwoju.

- ✓ **Przywódstwo** – osoby, dla których wiodącą kotwicą kariery jest przywództwo, mają potrzebę pełnienia funkcji kierowniczych. Ich celem zawodowym jest często zdobywanie kolejnych umiejętności menedżerskich oraz osiągnięcie coraz wyższej pozycji w strukturach danej organizacji. Jednocześnie potrafią zarządzać zespołem, wiedzą, w jaki sposób motywować go i komunikować się z nim, aby atmosfera sprzyjała współpracy. Kotwica „przywództwo” to nie sprawowanie władzy nad innymi, ale przede wszystkim odpowiedzialność za innych i wspólne cele, które zostały wyznaczone do realizacji.

Przykład z życia

Marta od wczesnych lat szkolnych pełniła najważniejsze funkcje w samorządzie. Lubi kierować innymi i doskonale sobie z tym radzi. Nigdy nie używała swojego stanowiska, aby pokazać posiadaną władzę, ale po to, aby coś konkretnego zmienić w najbliższym otoczeniu. Ludzie cenią ją za świetną organizację i dbanie o relacje w zespole. W przyszłości Marta chciałaby kierować dużą organizacją charytatywną lub ekologiczną. Dziewczyna jest przekonana, że w każdej grupie drzemie niespożyta energia do działania, musi się tylko znaleźć lider, który ją rozbudzi i ukierunkuje na właściwy cel.

- ✓ **Autonomia i niezależność** – osoby, dla których najważniejsze wartości stanowią autonomia i niezależność, mają potrzebę pracy na samodzielnym stanowisku, na swoich warunkach, jak chcą i kiedy chcą. Wiąże się to z poszukiwaniem możliwości poszerzania marginesu własnej swobody, unikania ograniczających struktur i krępujących więzów (związanych np. z biurokracją i autokratyzmem przełożonych). Odpowiada im praca na stanowiskach samodzielnych specjalistów i związana z tym odpowiedzialność.

Przykład z życia

Tomasz już cztery razy zmieniał pracę. W każdym miejscu czuje się zniewolony przez nakazy i zakazy w nim panujące. Trudno przychodzi mu wykonywanie poleceń, szczególnie wtedy, kiedy jego szef nie pyta go o zdanie. Aktualnie mężczyzna poszukuje pracodawcy, który pozwoli mu na bycie w pełni sobą i który doceni jego talent i sumiennosc. Poszukiwania trwają ponad pół roku. Tomek jednak nie zraża się. Wie, że jego niezależność jest dla niego wartością kluczową i nie zamierza tego zmieniać.

- ✓ **Bezpieczeństwo i stabilizacja** – bezpieczeństwo i stabilizacja pełnią funkcję kotwicy kariery u osób, dla których najważniejsza jest stałość zatrudnienia (nawet kosztem wysokości wynagrodzenia). Są oni nie tylko lojalnymi pracownikami, ale również chętnie poddają się kierownictwu innych. Zwykle niechętnie podejmują zmiany w swoim środowisku pracy, jeśli poszukują stanowisk kierowniczych, to raczej w obrębie tej samej jednostki („Lubię to, co już nam”).

Przykład z życia

Zbyszek jest bardzo zdolnym mechanikiem samochodowym. Otrzymał propozycję przejścia do konkurencji, co wiąże się ze znaczną podwyżką. Prawdopodobnie zrezygnuje z niej. Szkoda byłoby mu opuszczać swój dotychczasowy warsztat. Co prawda nie zarabia w nim kokosów, ale wie, czego może się spodziewać ze strony szefostwa. Poza tym zna większość klientów i czuje się w stosunku do nich lojalny.

- ✓ **Kreatywność i przedsiębiorczość** – osoby, dla których wiodącą kotwicą kariery jest kreatywność i przedsiębiorczość, dążą do poszukiwania możliwości wymyślenia i wdrażania nowych pomysłów i innowacji. Szukają rozwiązań postawionych problemów, chętnie też rozważają założenie własnej firmy. Są to osoby mobilne i otwarte na nowe doświadczenia. Nie zadowolają się utartymi strategiami postępowania, tworzą swoje ścieżki i próbują przekonać do swoich idei innych (dlatego też takie osoby mogą znacząco zmienić myślenie pracowników danej instytucji – mogą pełnić funkcję tzw. „liderów zmiany”).

Przykład z życia

Ewa jest bankowcem. Na co dzień wypełnia ściśle określone procedury bankowe i dostrzega w nich pewne niespójności lub zupełnie niepotrzebne dodatkowe czynności. Kobieta ma odwagę dzielić się swoimi spostrzeżeniami z przełożonymi. Dzięki temu w ciągu ostatnich miesięcy procedury zostały uproszczone, co spodobało się zarówno klientom banku, jak i jego pracownikom.

- ✓ **Usługi i poświęcenie dla innych (idealizm)** – dla osób wybierających jako wiodącą kotwicę usługi i poświęcenie dla innych, głównym celem staje się realizacja wartości humanistycznych, rozwiązywanie problemów, pomaganie, leczenie, nauczanie, wspieranie.

Przykład z życia

Izabela od zawsze chciała nieść pomoc bezdomnym. Nie była w stanie zrozumieć, jak to możliwe, że są ludzie bez dachu nad głową. Pragnęła nie tylko znaleźć tym osobom odpowiednie lokale, ale też zrozumieć ich, wyjaśnić mechanizm stawania się bezdomnym. Dziś jest prezesem stowarzyszenia wspierającego bezdomnych oraz naukowcem – badaczem zjawiska bezdomności wśród młodych kobiet.

- ✓ **Wyzwanie** – podłożem działania dla osób preferujących wyzwanie jako wiodącą kotwicę kariery jest możliwość podejmowania ryzyka i chęć pokonywania trudności. Osoby lubiące wyzwania najlepiej funkcjonują w środowisku pracy stwarzającym okazję do walki i rywalizacji, przy czym pola wyzwań mogą być bardzo różne, np. ratowanie firmy od bankructwa, handel, sport.

Przykład z życia

Igor jest specjalistą od kształtowania wizerunku znanych publicznie osób. Jego główna rola polega przede wszystkim na ratowaniu swoich klientów w sytuacjach kompromitujących ich (np. nieudany wywiad w telewizji, kłopoty rodzinne, oskarżenia). Najbardziej ceni w swojej pracy szansę na udowodnienie, że każdą z pozoru beznadziejną sprawę można wyjaśnić i pokazać ją w takim świetle, aby stała się zaletą, a nie słabą stroną jego klientów. Igor nie wyobraża sobie siebie w standardowej pracy za biurkiem.

Potrzebuje wyzwań, ambitnych celów, adrenaliny. W innych warunkach szybko się nuży i rezygnuje z działań.

- ✓ **Styl życia** – styl życia charakteryzuje osoby, które pragną zachować harmonię między różnymi aspektami życia – przede wszystkim między pracą a życiem osobistym. Są gotowe zrezygnować z wyższych dochodów na rzecz spędzania większej ilości czasu w gronie rodzinnym. Zazwyczaj potrzebują normowanego czasu pracy (z jasną informacją, w jakich godzinach wykonują swoje obowiązki), niechętnie wykonują swoje obowiązki „po godzinach”, nie przepadają za wyjazdami służbowymi i szkoleniami, które zaburzają ich codzienny harmonogram.

Przykład z życia

Alicja jest księgową. Jej szef uważa ją za swojego najlepszego pracownika, dlatego zaproponował jej awans na kierownicze stanowisko. Alicja jednak wie, że przyjęcie tej propozycji związane jest z częstymi wyjazdami, także za granicę, i totalną rewolucją w jej życiu rodzinnym. Ceni sobie to, że każdego dnia może odprowadzić dwójkę swoich dzieci do przedszkola, a po południu odebrać je. Relaksuje się podczas organizowanych wspólnie z mężem wieczorów filmowych. Nie chce tego stracić na rzecz kariery. Jest pewna, że powinna odmówić szefowi.

W czytany przez Ciebie poradniku przyjęliśmy, że oprócz wartości kluczowymi czynnikami, które warunkują realizację potencjału jednostki podczas dalszej edukacji i życia zawodowego, są:

- ✓ zdolności analityczne (związane z umiejętnością koncentracji uwagi, myśleniem logicznym i projektowaniem różnych sposobów rozwiązywania problemów o charakterze zamkniętym – tylko jedno rozwiązanie jest prawidłowe);
- ✓ zdolności twórcze (związane z otwartością na nowe doświadczenia, gotowością do wychodzenia poza schemat, umiejętnością szybkiego, czasem odległego kojarzenia faktów i pojęć; wykorzystywane są do rozwiązywania

problemów otwartych – o niejasnej treści, z wieloma akceptowanymi rozwiązaniami);

- ✓ zainteresowania (czynności lub dziedziny, których wykonywanie lub zgłębianie przynosi człowiekowi satysfakcję i jest związane z pozytywnym pobudzeniem emocjonalnym, czasem tak silnym, że ludzie pochłonięci swoimi pasjami „zapominają o bożym świecie”);
- ✓ poczucie autonomii (silna niezależność jednostki objawiająca się potrzebą udziału w podejmowaniu kluczowych decyzji, wyrażania własnego zdania pomimo możliwych konsekwencji, takich jak: towarzyskie odrzucenie, utrata sympatii szefa, zablokowanie awansu).

Bez względu na miejsce edukacji i pracy zarówno zdolności analityczne, jak i twórcze są niezbędne podczas rozwiązywania problemów. Wykorzystuje je zarówno architekt podczas projektowania budynku, jak i lekarz w procesie diagnozy, a także kucharz wdrażający jakąś kulinarną innowację. Podobnie zainteresowania – jeśli wspomagają naukę czy pracę (uzupełniają się), czynią je bardziej atrakcyjnymi dla człowieka, bardziej absorbują go, co przynosi zazwyczaj wspaniałe efekty. Kluczem efektywnego działania jest motywacja i właśnie pasje są źródłem naturalnego zaangażowania podtrzymującego wykonywanie czynności, nawet pomimo nieodnoszenia od razu spektakularnych sukcesów.

Zgodność nasilenia poczucia autonomii z poziomem niezależności, jakie daje dana szkoła lub miejsce pracy, warunkuje dobre samopoczucie ucznia (pracownika) w danej instytucji. Wyobraźcie sobie niezależnie myślącego człowieka z ciągłą potrzebą prezentowania własnych poglądów pracującego w firmie, która wymaga od swoich pracowników ścisłego podporządkowania i dyscypliny, lub też osobę ukrywającą swoje opinie, zależną od otoczenia w organizacji nastawionej na kreatywność i samodzielność kadry. Ten brak dopasowania obniża efektywność nauki i pracy oraz powoduje, że człowiek traktuje tę dziedzinę swojego życia jako zło konieczne, a nie jako potencjalne źródło satysfakcji.

**KOTWICE KARIERY = WARTOŚCI + ZDOLNOŚCI ANALITYCZNE + ZDOLNOŚCI
TWÓRCZE + ZAINTERESOWANIA + POCZUCIE AUTONOMII**

Korzystając z tego poradnika będziesz miał(a) okazję rozwinąć wszystkie wspomniane wyżej obszary. Aby dowiedzieć się, które z nich wymagają szczególnego

wsparcia, poproś doradcę zawodowego lub nauczyciela pełniącego taką funkcję w Twojej szkole o wykonanie diagnozy z wykorzystaniem programu komputerowego „Kotwice mojej kariery”.